

ULAGANJE U FINANCIJSKU IMOVINU

Vuković, Magdalena

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:896281>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD:
ULAGANJE U FINANCIJSKU IMOVINU

Mentor:

Prof. dr. sc. Zlatan Reić

Student:

Magdalena Vuković

Split, kolovoz, 2019

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. RAZRADA POJMOVA.....	3
2.1 Imovina.....	3
2.2 Razlike financijske i realne imovine.....	3
2.3 Financijska tržišta.....	4
3. ČIMBENICI KOJI VRŠE UTJECAJ NA INVESTIRANJE.....	5
3.1 Vremenska vrijednost novca.....	5
3.2 Rizik i prinos.....	6
4. PLANIRANJE KAO UVIJET OSTVARENJA CILJA.....	8
4.1 Financijsko planiranje i cilj.....	8
5. VRSTE ULAGANJA.....	9
5.1 Štednja.....	9
5.2 Investicijski fondovi.....	13
5.3 Dionice.....	14
5.4 Obveznice.....	16
5.5 Izvedenice.....	17
5.5.1 Opcije.....	18
5.5.2 Futures ugovori.....	21
6. ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA.....	24
PRILOZI.....	25
SAŽETAK.....	27
SUMMARY.....	29

1. UVOD

Osobne financije predstavljaju sastavni dio života. Od „malih nogu“ se susrećemo sa upravljanjem novcem, izborima i oportunitetnim troškovima. Uzmimo banalan primjer djeteta koje ide u školu i za marendu dobije 10 kuna. Dijete treba odlučiti hoće li potrošiti svih 10 kuna na marendu (npr. picu) ili kupiti nešto jeftinije za jesti pa uz to uzeti i sok. Sa odrastanjem izbori postaju sve teži, a propuštene prilike sve veće. Kaže se da novac „pokreće svijet“, bez novca nije moguće kvalitetno živjeti, ali kako povećati njegovu vrijednost je pitanje koje muči velik broj ljudi. Cilj ovog rada je pokazati na koje sve načine osoba može uložiti svoj novac u nadi da će povećati njegovu prvotnu vrijednost.

U drugom poglavlju rada obrađuju se osnovni pojmovi koji su potrebni za razumijevanje daljnjeg teksta poput pojma imovine, razlike između realne i financijske imovine te pojam i podjela financijskih tržišta.

Treći dio rada obrađuje čimbenike koji utječu na investiranje. Predstavljaju se ograničenja, rizici, ali i mogući prinosi na ulaganje. Objašnjena je i vremenska vrijednost novca, pojam koji govori da ista količina novca vrijedi više danas nego u nekom budućem razdoblju.

Nakon toga, u četvrtom poglavlju ukazuje se na važnost financijskog planiranja i jasne vizije cilja koji imamo. Smatra se da ukoliko ne vizualiziramo cilj do krajnjih detalja, nećemo imati predodžbu o jasnim željama, što će rezultirati nesigurnošću i nejasnoćama.

Za kraj, peto poglavlje predstavlja neke od glavnih mogućnosti ulaganja u financijsku imovinu. Obrađene su klasične mogućnosti s niskim rizikom i malim prinosom poput štednje i investicijskih fondova. Najšire poznate vrijednosnice; dionice i obveznice, njihove podjele i značenje, a na samom kraju je prikazan noviji rastući segment tržišta; izvedenice. Neke od spomenutih izvedenica su opcije i futures ugovori.

Metode korištene prilikom izrade rada su metode analize i komparacije. Metoda komparacije je korištena u prikazivanju sličnosti i različitosti između instrumenata, a analiza je korištena u raščlanjivanju financijskih tržišta, instrumenata i imovine.

2. RAZRADA POJMOVA

2.1 IMOVINA

Imovina se može odrediti kao ukupnost gospodarskih dobara i prava izražena u novčanom obliku, i to: koja je vlasništvo određene pravne ili fizičke osobe; koja pripada imovinskoj masi koja nema svojstvo pravne osobe.¹

Može se trajno koristiti u proizvodnji dobara i/ili usluga koje će poduzeće plasirati na tržištu, razmijeniti za druge oblike imovine ili se može iskoristiti za podmirenje obaveza prema bilo kome, po bilo kojoj osnovi. Bitna je karakteristika imovine izvjesnost da će se njenom uporabom ostvariti buduća ekonomska korist. Izvori imovine mogu biti vlastiti ili tuđi, a razlikujemo dugotrajnu i kratkotrajnu imovinu.

Najčešće se dijeli na kratkotrajnu (tekuću, obrtnu), koja se tijekom poslovanja može potrošiti ili lako pretvoriti u novac, i dugotrajnu (stalnu, osnovnu), pri čemu je riječ o dobrima kojih bi naglo pretvaranje u novac dovelo do velikoga gubitka i ugrozilo poslovanje.²

2.2 RAZLIKA FINACIJSKE I REALNE IMOVINE

Treba razlikovati financijsku i realnu imovinu. Realna imovina se koristi za proizvodnju dobara i usluga te ona ostvaruje neto dohodak gospodarstva. Za razliku od nje financijska imovina predstavlja potraživanja na osnovi realne imovine ili prihoda stvorenih realnom imovinom, dakle ona određuje alokaciju prihoda ili obilja među ulagačima³.

Realna imovina određuje bogatstvo gospodarstva, dok financijska imovina predstavlja pravo na realnu imovinu.⁴

¹ Nikolić Nikša (1999), Počela javnog financiranja, Ekonomski fakultet Split, str. 105

² Hrvatska enciklopedija

³ Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb str. 3

⁴ Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb, str. 7

Prema knjizi Počela ulaganja financijska imovina se klasificira u tri osnovne vrste:

- Vrijednosnice s fiksnim dohotkom
 - isplaćuju ugovoreni novčani priljev tijekom određenog razdoblja
- Vlastiti (dionički) kapital
 - vlasnički udio u korporaciji
- Financijske izvedenice (derivati)
 - vrijednosnice koje osiguravaju isplate ovisne o vrijednosti druge imovine

2.3. FINACIJSKA TRŽIŠTA

Financijskom imovinom se trguje na financijskim tržištima. Razlikujemo:

- Tržište novca

Instrumenti novčanog tržišta uključuju kratkoročne, utržive, likvidne, nisko rizične dužničke vrijednosnice. Instrumenti novčanog tržišta ponekad se nazivaju novčani ekvivalenti ili skraćeno novac. Trguje se samo kratkoročnim dužničkim instrumentima koji imaju rok dospijeca do jedne godine.

- Tržište kapitala

Tržišta kapitala uključuju dugoročnije i rizičnije vrijednosnice u odnosu na one na novčanom tržištu. Na njemu se trguje dužničkim (tržište obveznica) i vlasničkim (tržište dionica) instrumentima.

- Devizno tržište

Devizno tržište je ono na kojem se vrši konverzacija jedne valute u drugu. Važnost ovog tržišta se očituje u određivanju deviznog tečaja koji vrši utjecaj na potrošnju inozemne i domaće robe te na uvoz i izvoz.⁵

⁵ Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST

3. ČIMBENICI KOJI VRŠE UTJECAJ NA INVESTIRANJE

Investicija predstavlja odricanje novca ili drugih sredstava danas u očekivanju koristi u budućnosti. Razlozi investiranja su različiti od osobe do osobe, ali većini je u cilju povećati količinu imovine koju trenutno imaju. Neki subjekti gospodarstva zarađuju više nego što im je potrebno, dok drugi troše više nego što imaju. Financijska tržišta omogućavaju pojedincu da svoju imovinu pomiču kroz svoj životni vijek i tako ostvare maksimum koristi iz nje. Ciljevi i ograničenja zajedno određuju odgovarajuću politiku ulaganja. Na početku samog procesa ulaganja treba voditi računa o željenom prinosu i toleranciji rizika. Čimbenici koji imaju veliki utjecaj na novac i njegovo investiranje su:

3.1 VREMENSKA VRIJEDNOST NOVCA

Vremenska vrijednost novca je koncept prema kojemu novac u sadašnjosti vrijedi više i više se preferira nego nominalno isti iznos novca u budućnosti. Bazira se na činjenicama da se potrošnja odgađa jedino ako postoji mogućnost da se u budućnosti obujam potrošnje poveća i mogućnosti da se novac u sadašnjosti uloži, kako bi se povećao u budućnosti.

Razlozi postojanja vremenske preferencije novca su:

- Rizik pritjecanja novca u budućnosti
- Inflacija
- Mogućnost upotrebe novca u sadašnjosti (zadovoljenje potreba, uvećanje ulaganjem)

Jedan od pojmova koji se usko veže uz vremensku vrijednost novca je inflacija. Prema Hrvatskoj enciklopediji definicija inflacije je porast opće razne cijena zbog viška potražnje nad ponudom, koji je povezan s porastom ponude novca padom vrijednosti novčane jedinice. Kada je rast cijena vrlo visok onda se govori o hiperinflaciji, obratno, kada pada opća razina cijena riječ je o deflaciji.

3.2 RIZIK I PRINOS

„Najveći je rizik ne prihvatiti nikakav rizik.“ Peter Drucker

Rizik je stanje u kojem postoji mogućnost negativnog odstupanja od poželjnog ishoda koji očekujemo ili kome se nadamo. Stoga možemo reći da bi rizik postojao u financijskom poslovanju mora: biti moguć, izazivati ekonomsku štetu, biti neizvjestan i biti slučajan.⁶

Rizik treba razlikovati od vjerojatnosti :⁷

- odluka je rizična kada je vjerojatnost da će rezultirati određenim događajem poznata, npr. rulet
- kod neizvjesne odluke vjerojatnost nije poznata, npr. rezultati sportskih natjecanja, izbor investicije u realnu imovinu
- rizik i neizvjesnost mogu se razlikovati po stupnju spoznaje o vjerojatnosti događanja, kod neizvjesnosti vjerojatnost nije poznata, ali postoje vjerovanja o vjerojatnosti
- rizik se dakle može mjeriti, a neizvjesnost ne može, i u tome je njihova suštinska razlika

Svaki ulagač se razlikuje od ostalih subjekata i njihovih ulaganja jer se razlikuju i njihove spremnosti na preuzimanje rizika u svrhu većeg prinosa. Svaka odluka nosi u sebi određeni rizik jer njene buduće posljedice nisu izvjesne za donosioca.⁸

Stav prema riziku je određen sljedećim čimbenicima:

- Želja za rizikom
Stupanj rizika koji je jedinica izložena riziku voljna preuzeti u zamjenu za odgovarajuću nagradu.
- Tolerancija prema riziku
Spremnost ulagača da prihvati veći rizik kako bi ostvario više prinose.
- Prag rizika
Ispod praga rizika- organizacija će prihvatiti rizik.
Iznad praga rizika- organizacija neće tolerirati rizik.

⁶ Vaughan E, Vaughan T. (2000), Osnove osiguranja, upravljanje rizicima, Mate, Zagreb

⁷ Sharpe, Alexander, Bailey (1999), Investments, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey

⁸ Vidučić, Pepur, Šimić Šarić, (2015), Financijski menadžment, Ekonomski fakultet Split, str. 64

Tablica 1: predstavlja visinu rizika koju su, prema vlastitim izjavama, ulagači spremni preuzeti, prema godinama života. Rezultati ankete pokazuju ponašanja ulagača kroz životni ciklus.

	>25	35-54	55 i više
Ništa rizika	54%	55%	71%
Malo rizika	30%	28%	21%
Nešto rizika	14%	16%	8%
Puno rizika	2%	1%	1%

Izvor: Bodie, Kane, Marcus, (2006), Počela investiranja, str. 128

Na financijsko ulaganje isto tako utječu i ograničenja kao što su:⁹

- Likvidnost
Odnosi se na brzinu i lakoću kojom se neka imovina može pretvoriti u novac.
- Horizont ulaganja
Predstavlja planirani rok likvidacije ulaganja. Primjer bi mogao biti vrijeme odlaska u mirovinu za one koji primaju plaću.
- Propisi
Samo profesionalni i institucionalni ulagači su ograničeni ovom stavkom.
- Važnost poreza
Uspješnost svake strategije može biti mjerena preko njegove interne stope povrata nakon poreza.
- Jedinstvene potrebe
Svaki ulagač se nalazi u posebnim okolnostima i susreće različite potrebe.

⁹ Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb str. 131

4. PLANIRANJE KAO UVIJET OSTVARENJA CILJA

4.1 FINANCIJSKO PLANIRANJE I CILJ

Ukoliko se osoba ili poduzeće odluči na financijsko ulaganje, u svojim planovima bi trebao imati odgovorno i racionalno distribuiranje novčanih sredstava u najbolje moguće kombinacije. Služenje financijskom analizom i računovodstvenim pokazateljima trebalo bi rezultirati shvaćanjem trenutne situacije te anticipiranjem i dobrom prosudbom budućih potencijalnih ulaganja. Svaka financijska odluka podrazumijeva odabir jedne, a eliminaciju svih ostalih alternativa.

Financijsko planiranje je proces koji se sastoji od: a) analiziranja ulaganja i financijskih mogućnosti otvorenih poduzeću; b) predviđanja budućih posljedica današnjih odluka; c) odlučivanja o alternativama i d) vrednovanja poslovanja u odnosu na ciljeve postavljene u financijskom planu. Financijsko planiranje nije osmišljeno radi minimiziranja rizika. To je proces odlučivanja o tome koji rizik preuzeti te koji rizik nije neophodan ili vrijedan preuzimanja.¹⁰

Financijski plan bi trebao dati uvid u trenutno stanje pomoću kojega saznajemo da li su novčani primitci povećani, a novčani izdatci smanjeni ili održani na željenoj razini u odnosu na prošlost. Nezadovoljavajući rezultati u ulaganju ne moraju biti posljedica odstupanja od financijskog plana. Ukoliko u planu došlo do krivog izbora pravca ulaganja ili pogrešnih procjena samo praćenje plana će dovesti do neuspjeha. Još jedna bitna odrednica svakog financijskog plana je financijski cilj koji predstavlja krajnju točku procesa ulaganja te kao takav treba biti precizan i u potpunosti određen. Nesuvisle formacije ne dovode do željenog rezultata.

Financijska kontrola obuhvaća ispitivanje prošlih i tekućih financijskih aktivnosti i novčanih isplata, kako bi se utvrdilo da li novčani tokovi slijede financijski plan. Financijska kontrola neophodna je posebice zbog ljudske sklonosti ka svjesnim ili nesvjesnim promjenama koje mogu negativno utjecati na planiranu financijsku aktivnost. Osim toga, konstantno mijenjanje uvjeta poslovanja zahtijeva kontinuirani rebalans, odnosno modificiranje i ažuriranje prvobitno utvrđenog financijskog plana.¹¹

¹⁰ Zgombić (2001), Business dictionary, Zagreb

¹¹ Zoran Ivanović, Kapital i financijski menadžment, Opatija str. 11

5. VRSTE ULAGANJA

5.1 ŠTEDNJA

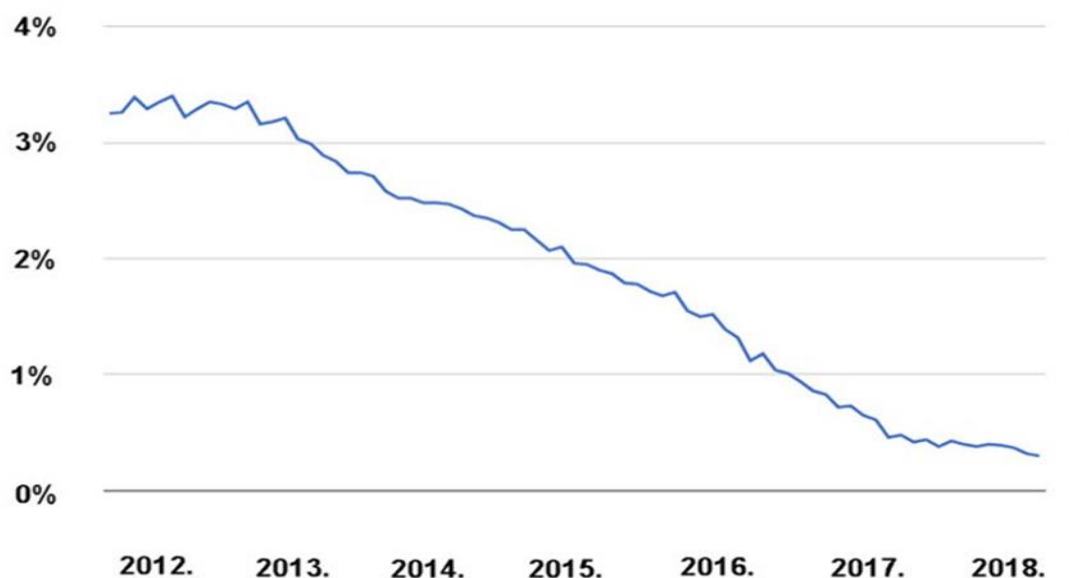
Štednja u pravilu predstavlja oročena novčana sredstva u kreditnoj instituciji te se ugovara na određeni rok s pravom na kamatu koja se najčešće isplaćuje po isteku ugovorenog roka na koji su sredstva oročena. Ona je zapravo dio dohotka koji nije potrošen, a mjeri se u jedinici vremena i predstavlja tok.

Neki od motiva za štednju prema Mishkinu i Eakinsu su:

- Štednja za ostvarenje dugoročnih ciljeva
- Štednja zbog opreznosti
- Štednja radi nasljednika

U Republici Hrvatskoj moguće je sve oblike štednje ugovoriti u kunama i u stranoj valuti, a što se tiče kamatne stope postoje dva slučaja: fiksna i promjenjiva kamatna stopa. Visina kamatne stope u pravilu ovisi o roku na koji se oročava i valuti u kojoj su sredstva koja se oročavaju.

Slika 1: Kamatne stope na oročenu štednju u eurima u Hrvatskoj

Izvor: HNB

Nominalne i realne kamatne stope predstavljaju najčešće kamatne stope koje se spominju u razgovorima. Nominalna kamatna stopa je ona koju će banka godišnje dodavati na račun štediše kao nagradu za držanje novca na štednom računu.

Najveći problem nominalne kamatne stope je njena varljivost, naime što vrijedi kamatna stopa na oročenu štednju od npr. 4%, ako je inflacija u toj godini bila 5%? U takvom scenariju štediša je zapravo štednjom izgubio 1% svog kapitala i sa ušteđenim novcem može kupiti manje nego prije početka štednje.

Prema HNB-u u kreditnim institucijama u Republici Hrvatskoj postoji nekoliko vrsta standardne štednje:

- Štednja po viđenju ili a vista najjednostavniji je oblik štednje i namijenjen je svima koji žele štedjeti na način da su im sredstva na računu dostupna u svakom trenutku. S

obzirom na laku dostupnost sredstava, ovakav oblik štednje često nema kamate ili su najniže u odnosu na ostale oblike. Nekad klasične štedne račune po viđenju danas su zamijenili tekući računi.

- Oročena štednja je najčešći korišteni oblik štednje, pri kojemu oročavate novac u kreditnoj instituciji uz određenu kamatnu stopu (fiksnu ili promjenljivu) i pritom se obvezujete da se njime nećete koristiti do isteka roka oročavanja. U većini slučajeva postoji mogućnost i prijevremenog raskida ugovora, ali se u takvim situacijama obično isplaćuje niža kamata.
- Štednja s višekratnim uplatama ili otvorena štednja vrlo je poželjan oblik za potrošače koji tek počinju štedjeti i u trenutku ugovaranja raspolažu manjim iznosom financijskih sredstva. Nakon što se ugovori ovakav model štednje, potrošač ima mogućnost naknadno uplaćivati sredstva ovisno o vlastitim željama i mogućnostima, a na dodatno uplaćene iznose također se obračunava ugovorena kamatna stopa.
- Štednja s premijom oblik je oročene štednje kod kojeg se, po isteku roka oročavanja, glavnica uvećava za kamatu i premiju, čija visina u pravilu ovisi o ugovorenom roku oročavanja.
- Rentna štednja je oblik štednje koji se najčešće rabi kada se želi štedjeti na duži rok uz mogućnost raspolaganja kamatom za vrijeme trajanja ugovornog odnosa (renta). Često se rabi kada potrošač raspolaže većim iznosom sredstava na temelju kojeg se ostvaruje znatan iznos kamate na godišnjoj razini. Kreditne institucije obično određuju minimalni iznos sredstava koji je moguće ugovoriti kao rentnu štednju, a raspolaganje kamatom (renta) može se ugovoriti da se isplaćuje mjesečno, tromjesečno, polugodišnje ili godišnje.
- Dječja štednja je oblik oročene štednje koji se otvara u ime maloljetnog djeteta, uz jednog roditelja kao zakonskog zastupnika ili skrbnika bez prisutnosti maloljetnog djeteta. Uplate i bezgotovinske prijenose sredstava na račun maloljetnog djeteta, osim roditelja, mogu u pravilu obavljati i druge osobe, dok za raspolaganje tim sredstvima postoje određena ograničenja. Minimalne novčane iznose kojima roditelji mjesečno mogu raspolagati određuje Ministarstvo socijalne politike i mladih, a za raspolaganje iznosima većima od minimalno određenih, potrebno je ishoditi odobrenje nadležnog

centra za socijalnu skrb. Stjecanjem punoljetnosti vlasnik računa (dijete) može samostalno raspolagati sredstvima na svom računu.

- Stambena štednja je posebna namjenska štednja s državnim poticajima uz koju je vezana mogućnost dobivanja dugoročnoga stambenoga kredita po završetku štednje, ali i prije isteka štednje putem kredita za među financiranje ili nenamjensko korištenje uštedevine po isteku pet godina štednje. Potrošačima se nudi i mogućnost obiteljske štednje, gdje svaki član obitelji, bez obzira na dob, može imati vlastiti ugovor o stambenoj štednji i na osnovi njega dobivati kamate i državna poticajna sredstva. Pri sklapanju takvih ugovora roditelji trebaju imati na umu da za raspolaganje sredstvima na računu maloljetne djece postoje određena ograničenja, koje je dobro znati unaprijed.

Je li oročena štedna sigurna?

Zakon o osiguranju depozita – Članak 7:

“(1) Svaki deponent kreditne institucije koji je imatelj prihvatljivog depozita iz članka 5. stavka 1. ovoga Zakona, u trenutku kada nastupi osigurani slučaj u toj kreditnoj instituciji, ima pravo na obeštećenje do uključivo visine od 100.000 eura u kunskoj protuvrijednosti, prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke važećem na dan nastupa osiguranog slučaja.”

5.2 INVESTICIJSKI FONDOVI

Investicijski fondovi predstavljaju atraktivno ulaganje za iskusne članove financijskog svijeta, ali i za početnike koji nemaju dovoljno vremena, iskustva ili znanja da bi sami upravljali svojim ulaganjem.

Investicijske kompanije su financijski posrednici koji prikupljaju sredstva od individualnih ulagača i ulažu ta sredstva u potencijalno široki spektar vrijednosnica ili druge imovine.¹²

Investicijski fond je imovina bez pravne osobnosti koja je nastala uplatama ulagača. Ta imovina je pretvorena u portfelj vrijednosnih papira koji se kupuju ili prodaju sukladno politici ulaganja navedenoj u prospektu i statutu fonda.

Fondovi kupuju strane i domaće vrijednosne papire, a koje vrijednosne papire pojedini fond kupuje ovisi o njegovoj ulagačkoj politici.

Udjel je najmanja jedinica fonda. Cjelokupna imovina fonda je podijeljena na jednake dijelove – udjele. Svaki udjel je u stvari proporcionalni dio u ukupnoj imovini otvorenog investicijskog fonda. Vrijednost udjela se mijenja ovisno o promjeni cijena vrijednosnih papira koji su u portfelju otvorenog investicijskog fonda, a njegova se vrijednost izračunava i objavljuje dnevno.

Razlikujemo:¹³

- Neupravljane investicijske fondove
- Upravljane investicijske fondove

Neupravljani investicijski fondovi predstavljaju udružena sredstva više ulagača uložena u portfelj koji je stalan do kraja života fonda.

Upravljani investicijski fondovi mogu biti otvoreni i zatvoreni. Otvoreni predstavlja fondove koji izdaju ili otkupljuju svoje udjele po neto imovinskoj vrijednosti, a zatvoreni trguju po cijeni koja se razlikuje od neto imovinske vrijednosti.

¹² Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb, str. 99

¹³ Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb, str. 100

Osnovne prednosti ulaganja prema Mishkinu i Eakinsu¹⁴ su:

- Diversifikacija ulaganja
- Likvidnost
- Profesionalno upravljanje fondom
- Mogućnost ostvarenja većih prinosa u odnosu na klasične oblike štednje
- Jednostavna kupnja i prodaja udjela
- Zaštita investitora
- Dostupnost informacija o fondovima
- Povjerenje

Uz pozitivne strane postoje i negativne:

- Obaveza plaćanja naknade
- Nepostojanje garancije za uložena sredstva

5.3 DIONICE

Dionica je vrijednosnica koja predstavlja potraživanje prema zaradama i imovinama korporacije, a dioničko društvo poduzeće koje izdaje dionice, a čiji je glavni cilj stvaranje dobiti za dioničare.¹⁵ Dioničari posjeduju postotak udjela u poduzeću te povrat mogu zaraditi na dva načina. Ili cijena dionice poraste tijekom vremena ili tvrtka isplaćuje dioničarima dividende. U usporedbi sa obveznicama, dionice predstavljaju rizičniju imovinu budući da dioničar imaju niži prioritet od vlasnika obveznice. Još jedna razlika između dionice i obveznice je da dionica ne dospijeva.¹⁶

¹⁴ Mishkin, Eakins, (2005), Financijska tržišta i institucije, Mate, Zagreb

¹⁵ Mishkin, Eakins, (2005), Financijska tržišta i institucije, Mate, Zagreb

¹⁶ Mishkin, Eakins, (2005), Financijska tržišta i institucije, Mate, Zagreb, str. 258

Dionicama se trguje na uređenim tržištima- burzama, putem ovlaštenog posrednika ili izvan organiziranog tržišta putem kupoprodajnog ugovora.¹⁷

Najbolji način za ocjenu dionica pogodnih za ulaganje subjekta je prethodna analiza ciljeva ulaganja (da li su ciljevi dugoročni ili kratkoročni), analiza sklonosti riziku te konzultacije sa stručnjakom.

Primjerice za investitore s averzijom prema riziku poželjne su dionice kompanija koje su ugledne i vodeće u svom području sa redovitom isplatom dividendi u prošlosti.

Razlikuju se:¹⁸

- Obične dionice

Udjel običnih dionica u poduzeću predstavlja vlasnički udjel u tom poduzeću.

Obični dioničari glasuju i primaju dividende.

Vrijednost glasa ovisi o količini dionica koje dioničar posjeduje.

- Preferencijalne dionice

Preferencijalne dionice su oblik temeljnog kapitala u pravnom i poreznom smislu.

Preferencijalni dioničari uglavnom ne glasuju, osim u slučaju kada poduzeće nije isplatilo obećanu dividendu.

Povlašteni dioničari imaju pravo prednosti u redoslijedu isplata u odnosu na obične dioničare.

¹⁷ Zagrebačka burza česta pitanja

¹⁸ Mishkin, Eakins, (2005), Financijska tržišta i institucije, Mate, Zagreb, str. 259

5.4 OBVEZNICE

Obveznicama se smatraju vrijednosnice koje predstavljaju dug izdavatelja ulagaču. One obvezuju izdavatelja da plati određeni iznos na određeni datum, uglavnom s periodičnom isplatom kamata. Nominalna vrijednost obveznica je iznos koji izdavatelj mora platiti po dospeljeću, a kuponska stopa je kamatna stopa koju izdavatelj mora platiti. Stopa se uglavnom fiksira, a ako se ne udovolji uvjetima iz obveznice, vlasnik obveznice stječe prava na imovinu izdavatelja.¹⁹

Financijske garancije

Financijski slabiji izdavatelji obveznica često kupuju financijske garancije da bi smanjili rizik svojih obveznica. Ona osigurava da će se kreditoru isplatiti i glavnica i kamate u slučaju neispunjavanja izdavateljevih obveza. Ova vrsta garancije ima smisla jedino kad je trošak osiguranja manji od ušteda na kamatama.²⁰

Ovisno o dospeljeću obveznice se dijele na:

- **Kratkoročne**

Rok dospeljeća do jedne godine.

- **Srednjoročne**

Rok dospeljeća između jedne i deset godina.

- **Dugoročne**

Rok dospeljeća duži od deset godina.

Razlikuju se državne, municipalne i korporacijske:

Municipalne obveznice izdaju organi lokalne uprave. Njihov kamatni prihod je oslobođen plaćanja saveznog poreza, državnog poreza i lokalnog poreza u državi izdanja. Postoje dva tipa ovih obveznica, a to su: opće obveznice koje nemaju neka određena sredstva kao osiguranje,

¹⁹ Mishkin, Eakins, (2005), *Financijska tržišta i institucije*, Mate, Zagreb, str. 245

²⁰ Mishkin, Eakins, (2005), *Financijska tržišta i institucije*, Mate, Zagreb, str. 257

nití je neki izvor prihoda određen za njihovu otplatu i prihodne obveznice koje podupire novčani tijek određenog projekta koji stvara prihode. Prihodne obveznice izdaju se češće od općih.²¹ Municipalne obveznice nisu izuzete od rizika neplaćanja.

Korporacijske obveznice predstavljaju dugoročni dug koji izdaju privatne korporacije, koji obično plaća polugodišnje kupone, a nominalnu vrijednost vraća na dan dospeljeća obveznice. Razlikujemo osigurane obveznice, koje imaju određenu garanciju za slučaj da poduzeće ode u stečaj, neosigurane obveznice, koje se nazivaju zadužnice i nemaju nikakvu garanciju te spekulativne, koje imaju potraživanje s nižim stupnjem prioriteta na imovinu poduzeća u slučaju stečaja.²² Za korporacijske obveznice se veže pojam obvezničkog ugovora koji objašnjava obveze, prava i povlastice koje pripadaju kreditoru i dužniku.

5.5 FINANCIJSKE IZVEDENICE

Posljednjih godina značajan rast je zabilježen na tržištu financijskih izvedenica koje pružaju širok spektar mogućnosti.

Izvedena imovina ili ovisna imovina je vrijednosnica s isplatom koja ovisi o cijenama druge imovine.²³

Postoje službene izvedenice koje su uvrštene u ponudu burza čije je engleske nazive teško prevesti (opcije, swaps – razmjene, futures- buduće terminske vrijednosti i dr.) i tzv. neslužbene ili OTC izvedenice koje sadrže sporazum dviju ili više stranaka o postojećoj budućoj vrijednosti.²⁴

²¹ Mishkin, Eakins, (2005), Financijska tržišta i institucije, Mate, Zagreb, str. 250

²² Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb, str. 38

²³ Rimac Smiljanić Ana (2019), Materijali za predavanja iz predmeta Burze i vrijednosnice

²⁴ Santini, Karaica (2007), Vodič za razumijevanje investiranja u financijsku imovinu, RFIN, Zagreb str. 182

5.5.1 OPCIJE

Opcije predstavljaju najpopularnije i ujedno najstarije izvedenice ikad izmišljene. Idealne za zauzimanje pozicija, hedgiranje već postojećih rizika, kreiranje potrebnog cash-flowa a sve uz ogromnu dozu fleksibilnosti. Nalaze se svuda oko nas, skrivene u komercijalnim ugovorima i kupoprodajnim transakcijama koje, naizgled, nemaju nikakve veze sa svijetom financija. One su pravo, ali ne i obveza, kupca opcije da kupi ili proda dogovorenu količinu određene robe po dogovorenoj cijeni na ili u razdoblju do određenog datuma u budućnosti.²⁵

Call opcija daje njenom vlasniku pravo na kupnju imovine po utvrđenoj cijeni, koja se naziva cijena izravnjanja, na utvrđeni datum dospijeca ili prije njega. Svaki se opcijski ugovor sklapa za kupnju 100 dionica, s cijenom za jednu dionicu. Vlasnik call opcije nije obavezan izvršiti opciju, on će to pravo iskoristiti samo ako tržišna vrijednost imovine koja se može kupiti nadmašuje cijenu izravnjanja.²⁶

Put opcija daje vlasniku pravo na prodaju imovine po utvrđenoj izvršnoj cijeni na utvrđeni datum dospijeca ili prije njega. Profit na opciju raste kada imovina gubi vrijednost. Put se izvršava samo ako njezin vlasnik može isporučiti imovinu vrijednu manje od izvršne cijene u zamjenu za izvršnu cijenu.²⁷

Razlikuju se termini:

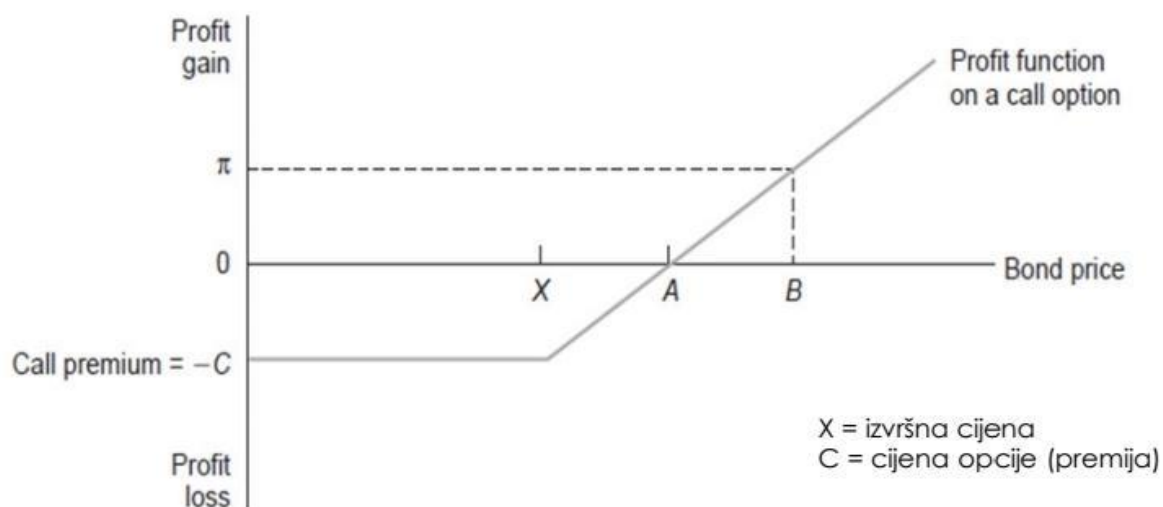
- Long call – duga opcija, kupljena Call opcija
- Short call – kratka opcija, prodana Call opcija
- Long put – duga opcija, kupljena Put opcija
- Short put – kratka opcija, prodana Put opcija

²⁵ Nevidal, InterCapital (2002), Seminar FOREX-a, Hrvatska

²⁶ Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb, str. 52

²⁷ Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb, str. 53

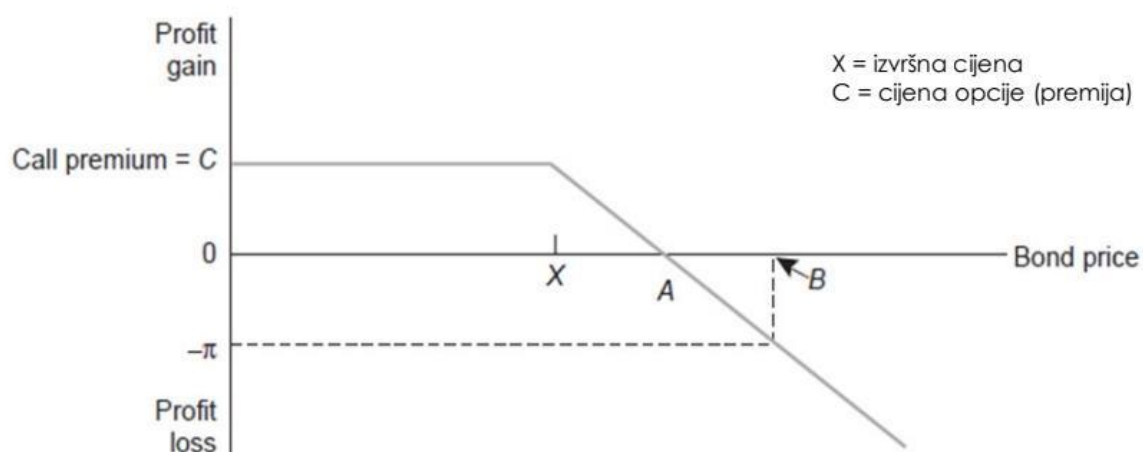
Slika 1: Funkcija profita za kupca Call opcije

Izvor: Saunders and Cornett (2011), str. 730

S padom kamatnih stopa, raste cijena obveznice i kupac call opcije ima potencijal za profit. S rastom kamatne stope, cijena obveznice pada i povećava se vjerojatnost gubitka za kupca call opcije.²⁸

Slika2: Funkcija profita za izdavatelja call opcije

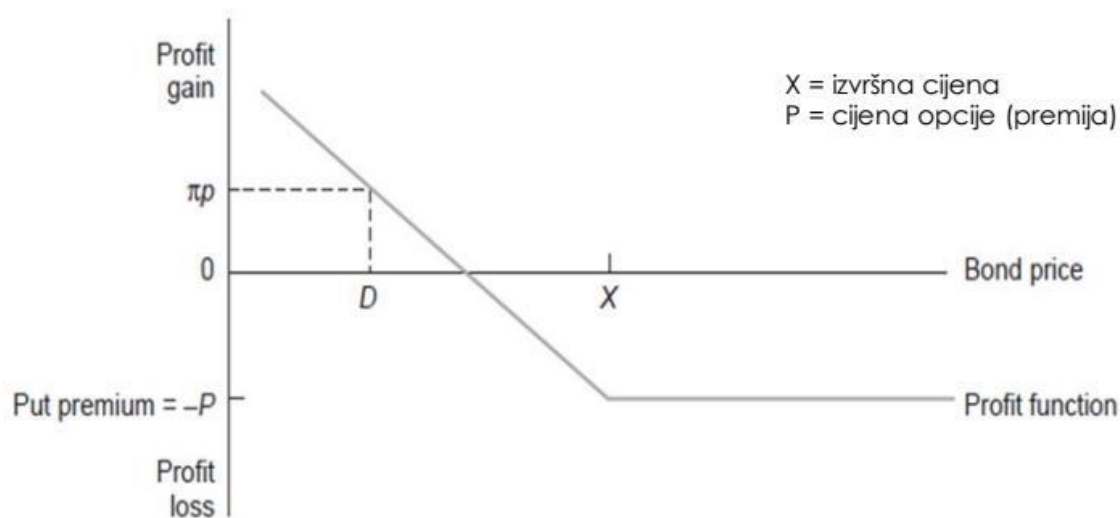

Izvor: Saunders and Cornett (2011), str. 731

²⁸ Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST

S povećanjem kamatnih stopa i smanjenjem cijena obveznica, povećava se potencijal izdavatelja opcije za ostvarivanje profita. S padom kamatnih stopa i porastom cijena obveznica, povećava se mogućnost gubitka za izdavatelja.²⁹

Slika 3: Funkcija profita za put opciju

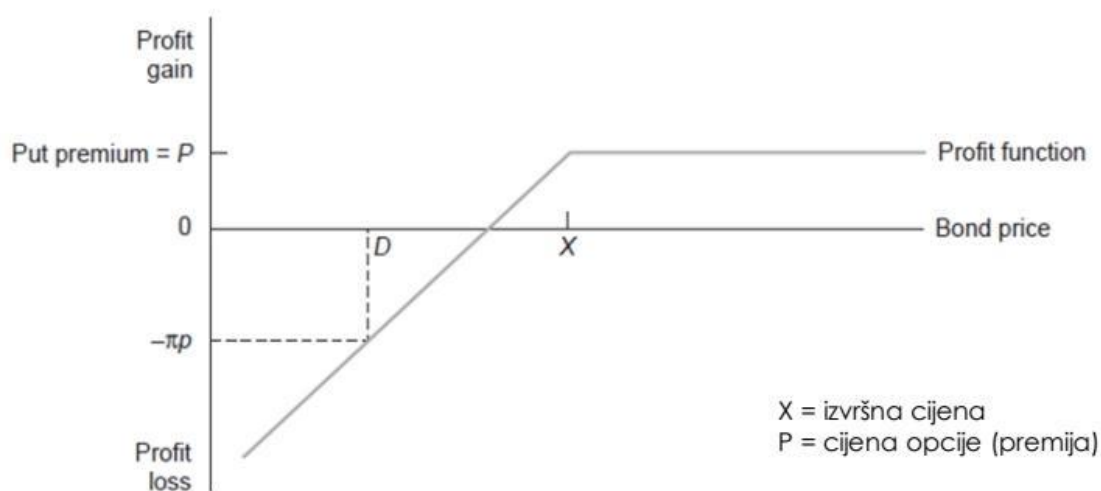
Izvor: Saunders and Cornett (2011), str. 732

S porastom kamatnih stopa i padom cijena obveznica, povećava se vjerojatnost ostvarenja profita izvršenjem opcije za kupca put opcije. S padom kamatnih stopa i povećavanjem cijena obveznica, povećava se vjerojatnost gubitka za kupca put opcije.³⁰

²⁹ Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST

³⁰ Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST

Slika 4: Funkcija profita z izdavatelja put opcije

Izvor: Saunders and Cornett (2011), str. 732

S padom kamatnih stopa i povećavanjem cijene obveznice, izdavatelj ima veću vjerojatnost ostvarenja profita. S povećanjem kamatnih stopa i smanjenjem cijene obveznice, izdavatelj put opcije je izložen gubitku.³¹

5.5.2 FUTURES UGOVORI

Sporazum između kupca i prodavatelja u vrijeme 0 o zamjeni standardizirane, unaprijed određene aktive za novac na neki kasniji datum i po određenoj cijeni. Cijena futures ugovora svakodnevno se svodi na tržišnu cijenu. Računi vlasnika ugovora svakodnevno se usklađuju s promjenom futures cijene za ugovor. Futures ugovori su standardizirani terminski ugovori. S aspekta imovine koja je predmet ugovora razlikujemo: robne ugovore i financijske ugovore.³² U pravilu se trguje na terminskim burzama bez kreditnog rizika za kupca i prodavatelja jer ga preuzima klirinška kuća.

³¹ Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST

³² Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST

Karakteristike futures ugovora su:³³

- Određivanje cijene je potpuno transparentno i svima dostupno
- Nominalni iznos je standardiziran
- Izvrsna likvidnost
- Plaćanje margine je obavezno na svim burzama
- Kreditni rizik ne postoji jer je margina obavezna

³³ Nevidal, InterCapital (2002), Seminar FOREX-a, Hrvatska

6. ZAKLJUČAK

U današnjem svijetu nitko i ništa nije bez rizika. Hoće li sutra izbiti nova svjetska kriza, hoće li doći do kraha financijskih institucija, što napraviti ako dođe do povećanja nezaposlenosti samo su neka od brojnih pitanja koja se često postavljaju. Kako se oduprijeti i napredovati u neočekivanim situacijama i kako pravovremeno planirati i ostvariti resurse potrebne za normalan život upravo su pitanja na koja područje osobnih financija daje odgovor. Teorija životnog ciklusa pokazuje nam kako čovjek ima potrebu za novcem i onda kada nije u stanju samostalno zarađivati, ljudska psiha nalaže da uvijek težimo boljem, većem, višem i zato je prirodno da svaki pojedinac ulaže. Bilo da ulažemo u obrazovanje, obitelj ili posao sve činimo s ciljem boljeg života i napretka.

Za svako ulaganje i za život kao takav potreban je novac. Jedna od bitnih pretpostavki o novcu je da ukoliko se ne uloži - gubi vrijednost, dok uloženi novac stvara vrijednost. Mogućnosti ulaganja nikad nisu bile dostupnije i raznolikije. Svakodnevno se susrećemo s novim mogućnostima ulaganja i potencijalnim prilikama.

Prije svakog investiranja potrebno je pravilno i pažljivo proučiti trenutnu, ali i dugoročnu situaciju koja će nastupiti jer o tome ovisi u koja je sredstva za subjekta najbolje uložiti. Npr. ukoliko će osobi za 6 mjeseci biti potreban novac nema smisla da ulaže u nelikvidnu dugoročnu vrijednosnicu. Sa svakim ulaganjem dolazi i rizik. Na stvarnom tržištu bez rizična ulaganja ne postoje, a koliki je rizik osoba spremna prihvatiti ovisi samo o njoj.

Cilj ovog rada bio je prikazati važnost osobnih financija, što utječe na vrijednost uloga, ali i u što se sve može uložiti.

LITERATURA

Knjige:

1. Bodie, Kane, Marcus (2006), Počela ulaganja, Mate, Zagreb
2. Santini, Karaica (2007), Vodič za razumijevanje investiranja u financijsku imovinu, RIFIN, Zagreb
3. Mishkin, Eakins, (2005), Financijska tržišta i institucije, Mate, Zagreb
4. Zoran Ivanović(1997), Kapital i financijski menadžment, Opatija
5. Vaughan E, Vaughan T. (2000), Osnove osiguranja, upravljanje rizicima, Mate, Zagreb
6. Sharpe, Alexander, Bailey (1999), Investments, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey
7. Vidučić, Pepur, Šimić Šarić, (2015), Financijski menadžment, EFST
8. Nikolić Nikša (1999), Počela javnog financiranja, EFST
9. Zgombić (2001), Business dictionary, Zagreb
10. Saunders, Cornett (2011), Financial Institutions Management- A risk Management Approach, McGraw –Hill, Irwin

Ostale publikacije:

1. Nevidal, InterCapital (2002), Seminar FOREX-a, Hrvatska
2. Ćurak Marijana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Financijske institucije i tržišta, EFST
3. Rimac Smiljanić Ana (2019), Materijali za predavanje iz predmeta Burze i vrijednosnice, EFST

Internet:

1. HNB, dostupno na <www.hnb.hr>
2. Zagrebačka burza česta pitanja, dostupno na <www.zse.hr>
3. Hrvatska enciklopedija, dostupno na <www.enciklopedija.hr>
4. Scribd, dostupno na <www.scribd.com>
5. Vrste kredita, dostupno na <www.hnb.hr>

PRILOZI

Tablica 1: Rezultati ankete pokazuju ponašanja ulagača kroz životni ciklus.....	7
Graf 1: Kamatne stope na oročenu štednju u eurima u Hrvatskoj.....	10
Slika 1: Funkcija profita za kupca Call opcije.....	19
Slika 2: Funkcija profita za izdavatelja Call opcije.....	19
Slika 3: Funkcija profita za kupca Put opcije.....	20
Slika 4: Funkcija profita za izdavatelja Put opcije.....	21

SAŽETAK

Ulaganje u financijsku imovinu

Cilj rada bio je prikazati neke od brojnih mogućnosti ulaganja u financijsku imovinu. Financijska pismenost postaje sve bitnija sastavnica života, a opće je poznato da je velik dio stanovništva financijski nepismen. Ukoliko ne poznamo financije i nismo svjesni što nam je danas ponuđeno, nećemo znati kako ni gdje uložiti.

Prije samog ulaganja, osoba treba biti svjesna svojih ciljeva, ograničenja, ali i mogućnosti ulaganja. Ukoliko nemamo novca za uložiti, nije bitno koliko znamo o tržištu jer na njemu ne možemo sudjelovati. Ciljevi predstavljaju ono što osoba želi postići, a ako nemamo jasnu sliku naših ciljeva kako ćemo znati jesmo li ih ostvarili? Ograničenja su sve prisutna, na dnevnoj bazi se susrećemo s njima i ona nas usporavaju i onemogućuju. Mogućnosti su prilike s kojima se susrećemo, koju ćemo prihvatiti i kada ovisi samo o nama. Jedan od većih izazova financijskog ulaganja je odabrati pravu priliku (investiciju) i u pravo vrijeme.

Sastavni dio svakog financijskog ulaganja je i rizik. On predstavlja stanje u kojem postoji mogućnost negativnog odstupanja od poželjnog ishoda koji očekujemo ili kome se nadamo. Rizik i prinos su dvije varijable koje „idu jedna uz drugu“, što je veći rizik to je u pravilu potencijalno veći i prinos. Preferencijalna ulaganja za svaku osobu su drugačija, npr. čovjek od 60 godina ne bi trebao ulagati u visoko rizične vrijednosnice jer mu njegov životni vijek ne daje priliku da ispravi financijski minus ukoliko se ulaganje ne pokaže dobrim. S druge strane mlada, uspješna poslovna osoba ima sve potrebne predispozicije da upravo ona uloži u visoko rizične vrijednosnice.

Svakodnevno se na tržištu pojavljuju nove vrste ulaganja neke se pokazuju uspješnim i dožive razvitak, a druge nestanu. Financijske izvedenice predstavljaju novije razvojno područje ulaganja koje svakim danom raste i proširuje se. Klasična ulaganja još uvijek čvrsto drže svoj udio na tržištu pa tako postoje štednje - koje predstavljaju sigurno nisko rizično ulaganje s jako malim prinosom, obveznice - koje predstavljaju manje rizičnu imovinu u odnosu na dionicu i investicijski fondovi. Investicijski fondovi predstavljaju pojavu koja se u prošlosti pokazala kao investicija s većim prinosom u odnosu na štednju i koja je bankama zadala „probleme“ manjka depozita jer su štediše dizali svoje štednje i stavljali novce u fondove.

Jedan od problema s kojima se susreću ljudi koji žele uložiti je neznanje. Nisu svi u mogućnosti dobiti financijsko obrazovanje iako su volji ulagati. Danas postoje brojni financijski savjetnici

koji predlažu svojim strankama gdje, kako i kada uložiti. Ukoliko osoba nije svjesna rizika i ne poznaje sve mogućnosti za nju je najbolja opcija pronaći savjetnika i razmotriti ono što joj on predloži.

Ključne riječi: financije, financijsko ulaganje, rizik i prinos, financijska imovina

SUMMARY

Investing in financial assets

The goal of this thesis was to show some of the many possibilities of investment in financial assets. Financial literacy is gaining more and more importance every day and becoming a standard part of person's life. If a person does not have the required knowledge, they won't know where, how or when to invest.

Before the process of investment, subject should be aware of its goals, limitations and possibilities. The goals represent what a person wants to acquire, and if they don't have a clear picture of their goal, how will they know if they made it? Limitations are all around us, we meet the obstacles every single day in life. The possibilities are the chances we meet, which one are we going to accept and when depends on us. One of the biggest challenges of financial assets is to pick a right investment and in right time.

One of the main components of financial investment is also risk. It represents a state in which exists the possibility of negative income from the one we expect or hope to get. Risk and reward go hand in hand. Bigger risk may bring bigger reward.

Every day on the market we can see new types of financial assets, some of which grow bigger and some never see their peak and disappear. Financial derivatives represent a newer part of the market, which shows the growth and expand movements. Classic investments still hold their part of the market- we have savings, bonds, investment funds, stocks and many others.

Today there are many financial advisors whose work is to present the people with the best options for their money.

Key words: financial assets, risk and reward, investment